

การดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
PERFORMANCE OF SCHOOL IMPLEMENTATION IN ENVIRONMENTAL
MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE SAMUTSAKHON PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วิษัญญา เอี่ยมชาศรี

โรงเรียนวัดอ้อมน้อย (มิตรครูราษฎร์รังสรรค์) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามตำแหน่งงานและสถานที่ตั้งของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ทั้งภายในและภายนอกอาคารอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่าผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติมากกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในที่ถูกรับรองและครูมีระดับการระดมความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่าผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเขตอำเภอเมืองมีระดับการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารและครูนอกเขตอำเภอเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อม, ประถมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study and compare the performance of school implementation in environmental management of schools under the Samutsakhon primary

educational service area office which classified by job position and school location. The survey samples of this study consisted of 136 school administrators and teachers who had worked at schools under the Samutsakhon primary educational service area office. The instruments used for data collection were a 5-rating scale questionnaire. The data were analyzed by using descriptive statistics, they were mean, standard deviation and t-test.

The research findings were as follows: 1) The performance of school implementation in environmental management of schools under the Samutsakhon primary educational service area office both inside and outside the school building in overall and individual aspects was at a high level. 2) The school administrators perceived the overall performance of school implementation in environmental management under the Samutsakhon primary educational service area office and each aspects of environmental management at a significantly higher level of appropriateness than teachers at .01. Except for the environmental management of inside the school building was found that the school administrators and teachers had undergone the operation was no different. 3) School administrators and teachers who had worked in the city had a more practical level than school administrators and teachers who had worked outside the city with the statistically significant level at .01.

Keywords: Performance in Environmental Management, Primary Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีของนักเรียน จะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจและคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่สะอาดปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ย่อมทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพล อันจะเป็นประโยชน์ในการที่นักเรียนจะได้พัฒนาตนเองให้เต็มความรู้ ความสามารถ และเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลเป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเป้าหมาย เสริมสร้างพลังความสามารถ

ของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในตนเองให้เจริญเติบโตอย่างเต็มขีดความสามารถ เต็มศักยภาพ จะได้รับการกระตุ้นและพัฒนาโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทของครูเป็นผู้เอื้ออำนวยกระตุ้นการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ตามสภาพและธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2551)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียนย่อมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา นักเรียน โรงเรียนที่มีความสะอาด สงบร่มรื่น อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ของโรงเรียนที่มีการดูแลรักษา

อำนวยความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพ
ใช้การได้ดี พร้อมทั้งจะให้ครูและนักเรียนใช้ได้
ตลอดเวลา ย่อมส่งผลให้ทุกคน ที่อยู่ในโรงเรียน
มีจิตใจแจ่มใส รักความสะอาดและรักความร่ม
รื่น ถือว่าเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตาม
หลักสูตรที่จะเกิดขึ้นในตัวนักเรียน นับเป็น
บทบาทที่สำคัญยิ่งของโรงเรียนในการจัด
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจาก
โรงเรียนจะมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อม
ภายในโรงเรียน อันได้แก่ การจัดให้มีห้องเรียน
ห้องปฏิบัติการ ที่มีไว้ฝึกกิจกรรมการเรียนการ
สอน มีห้องสมุดไว้เป็นแหล่งการเรียนรู้ มีพื้นที่สีเขียว
และสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียงและ
อยู่ในสภาพใช้การได้ดี การบริการส่งเสริม
สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของนักเรียน
ยังจำเป็นที่จะต้องจัดให้กับนักเรียนอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย
ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการจัด
สภาพแวดล้อมและการบริการภายในโรงเรียน
ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความสุข
ปลุกฝัง การมีระเบียบวินัย มีความ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรัก ความสามัคคีในหมู่
คณะ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีความ
ปลอดภัยในการดำรงชีวิต ดังนั้น ทางโรงเรียน
ต้องจัดการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อ
นักเรียนจะได้เรียนรู้สิ่งที่ดีและถูกต้อง และ
นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยให้ความสนใจที่
จะทำวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของ
สถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัด
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

เพื่อนำไปใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมและการ
บริการให้เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัด
การศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับการดำเนินงาน
ของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัด
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการ
ดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพ
ในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร โดยจำแนกตามตำแหน่งงาน
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการ
ดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพ
ในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร โดยจำแนกตามสถานที่ตั้งของ
สถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาถึงการดำเนินงานของ
สถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัด
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ใน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้
เน้นการดำเนินงานของสถานศึกษาด้าน
ประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสมุทรสาคร ใน 2 ด้าน ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร
จำแนกเป็น

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมที่
ปลอดภัย

1.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่ถูก
สุขลักษณะ

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก
อาคาร จำแนกเป็น

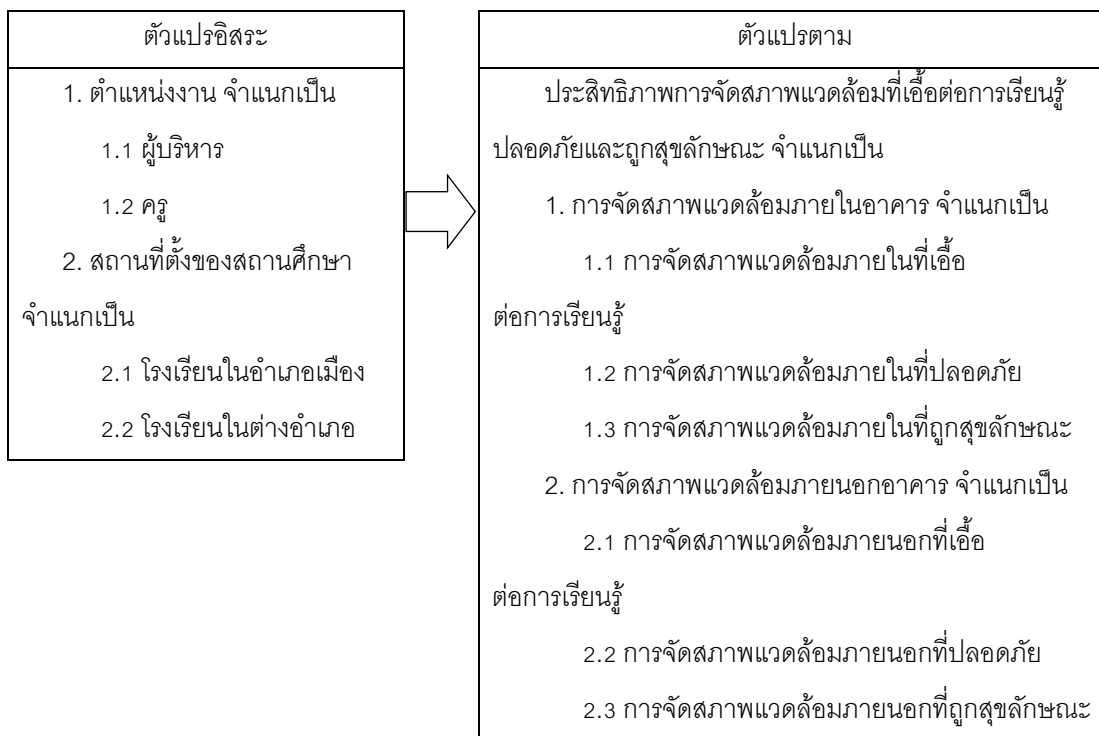
2.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมที่
ปลอดภัย

2.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่ถูก
สุขลักษณะ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่ม
ตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 103 โรงเรียน ๆ
ละ 2 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน ครู 1 คน รวม
ทั้งสิ้น 206 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
มีจำนวน 136 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 15 คน
และครู 121 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีจำนวน 136 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 15 คน และครู 121 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนขั้นต่ำที่ยอมรับได้ มีความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการประมาณค่าพารามิเตอร์ใช้สถิติ t-test

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, SD. = 0.64) เมื่อพิจารณาการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, SD. = 0.65) เมื่อพิจารณาการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, SD. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่ถูกลักษณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, SD. = 0.60) รองลงมาคือด้านการจัด

สภาพแวดล้อมภายในที่ถูกลักษณะ ($\bar{X} = 4.24$, SD. = 0.70) และด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.21$, SD. = 0.66) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกที่ปลอดภัย ($\bar{X} = 4.05$, SD. = 0.72)

2. การดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร

2.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, SD. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมีการจัดให้มีพื้นที่สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ($\bar{X} = 4.19$, SD. = 0.72) รองลงมาคือ โรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารประกอบ เหมาะสำหรับการใช้งาน ($\bar{X} = 4.18$, SD. = 0.69) และโรงเรียนจัดให้มีการประเมินการใช้สถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.15$, SD. = 0.74) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนมีการวางแผนและให้เด็กได้มีโอกาสออกมาเรียนรู้ในห้องเรียน ($\bar{X} = 3.82$, SD. = 0.91)

2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่ปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททาสคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD. = 0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนจัดให้มีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสนามที่เหมาะสมกับปลอดภัยสำหรับเด็กภายนอกอาคาร ($\bar{X} = 4.22$, $SD. = 0.78$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีสภาพที่ใช้งานได้ดีตลอดเวลา ($\bar{X} = 4.18$, $SD. = 0.71$) และโรงเรียนมีที่ตั้งเป็นสัดส่วน มีอาณาเขตชัดเจน ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ผุ่นละออง กลิ่น เสียงรบกวน และพื้นที่เสี่ยงต่ออันตราย ($\bar{X} = 4.15$, $SD. = 0.69$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนมีการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษากับครู บุคลากร และนักเรียน ($\bar{X} = 3.61$, $SD. = 0.65$) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่ถูกลักษณะ ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททาสคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, $SD. = 0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมี

พื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสม ถูกลักษณะเพียงพอ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน ($\bar{X} = 4.37$, $SD. = 0.56$) รองลงมาคือ โรงเรียนจัดให้มีน้ำดื่มที่สะอาดสำหรับบริโภคภายนอกอาคาร เด็กมีแก้วน้ำส่วนตัวและมีการล้างจัดเก็บให้ถูกลักษณะ ($\bar{X} = 4.23$, $SD. = 0.69$) และโรงเรียนมีการดูแลสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารให้ถูกลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม ($\bar{X} = 4.22$, $SD. = 0.68$) และโรงเรียนมีการจัดสถานที่ภายนอกอาคารสำหรับเก็บน้ำสะอาด ปลอดภัย เพื่อดื่มใช้อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.22$, $SD. = 0.65$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนมีการจัดการดูแลสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารให้ถูกลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม ($\bar{X} = 4.21$, $SD. = 0.68$)

3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททาสคร พบว่า ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติมากกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในที่ผู้บริหารและครู มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามสถานที่ตั้งของสถานศึกษา ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า ครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเขตอำเภอเมือง

มีระดับการปฏิบัติมากกว่าครูและผู้บริหารนอกเขตอำเภอเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารอยู่ในระดับมาก และการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารมากกว่าการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร และถ้าพิจารณารายละเอียดของแต่ละด้านจะเห็นว่าระดับการดำเนินงานมากที่สุดไปหาน้อย คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่ถูกสุขลักษณะ การจัดสภาพแวดล้อมภายในที่ถูกสุขลักษณะ การจัดสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมภายในที่ปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกที่ปลอดภัย จากผลการวิจัยดังกล่าวเมื่อมาพิจารณารายละเอียดของเนื้อหาได้ดังนี้

1.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานที่อยู่ระดับมากคือ โรงเรียนมีการจัดบรรยากาศภายในอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของโรงเรียนอนุบาลคือการจัดบรรยากาศที่สะอาดตา

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดำรง อ่อนน้อม (2552) ที่ได้ศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดำเนินการทั้ง 4 ด้าน โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการดังนี้ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ถูกสุขลักษณะ คือ โรงเรียนจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการเสริมสร้างความสะดวกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โรงเรียนให้การยกย่องชมเชยบุคลากรและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญและร่วมกันปลูกไม้ดอกไม้ประดับในโรงเรียน ด้านการประสานงานและร่วมมือกับชุมชน พบว่าผู้บริหารและบุคลากรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ชมรม สมาคม ดำเนินการรณรงค์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการคือ การจัดทำแผนงานระยะยาว การปลูกต้นไม้ยืนต้น การจัดหาสื่อ ไปสเตอร์ สไลด์ วีดีโอ หนังสือ เอกสาร วารสารต่าง ๆ ไว้เพิ่มความรู้ การนำผลการประเมินการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้ ไม่ได้ประสานงานกับชุมชนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน สำหรับปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ ขาดงบประมาณและขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

1.2) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่ปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานที่อยู่ระดับมากคือ โรงเรียน

มีการตรวจสอบสิ่งที่ชำรุดหรือสิ่งที่จะเป็นอันตรายภายในอาคาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปฎิคม พงษ์ประเสริฐ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองนครนายกผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน มีการปฏิบัติระดับมาก เมื่อศึกษารายโรงเรียนพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติระดับมากเช่นเดียวกัน ยกเว้นโรงเรียนแห่งที่ 3 มีการปฏิบัติระดับปานกลาง 2 รายการ คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการรักษาความปลอดภัยภายในอาคารเรียน

1.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่ถูกสุขลักษณะ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานที่อยู่ระดับมากคือโรงเรียนมีพื้นที่สำหรับแปรงฟัน ล้างมือและทำ ความสะอาดร่างกาย เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปฎิคม พงษ์ประเสริฐ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองนครนายกผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน มีการปฏิบัติระดับมาก เมื่อศึกษารายโรงเรียน

พบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติระดับมากเช่นเดียวกัน ยกเว้นโรงเรียนแห่งที่ 3 มีการปฏิบัติระดับปานกลาง 2 รายการ คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการรักษาความปลอดภัยภายในอาคารเรียน

1.4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานที่อยู่ระดับมากคือโรงเรียนจัดให้มีพื้นที่สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ นอกอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต จันทศิลา (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนหนองทุ่มวิทยา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสีพัฒนาความสะอาดโรงเรียน โดยในวงรอบที่ 1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้ร่วมกันประชุมแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ได้ข้อสรุป นำมาวางแผนและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสีพัฒนาความสะอาดโรงเรียน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้น มีบริเวณโรงเรียนที่สวยงาม สะอาด และเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น สวนหย่อมบริเวณหน้าอาคารเรียนได้รับการตัดตกแต่ง เป็นที่พอใจของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แต่ก็ยังมี

ข้อพิจารณา เกี่ยวกับการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน ซึ่งทั้งนักเรียนครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครอง ควรเอาใจใส่ แนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด จริงจัง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะทำให้การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ประชุมเพื่อรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์สาเหตุเพื่อนำมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาในรอบที่ 2 โดยเพิ่มการนิเทศติดตาม กำกับ ดูแล คอยแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาบรรลุความมุ่งหมายตามที่ได้ตั้งไว้ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน และต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาบรรลุความมุ่งหมายตามที่ได้ตั้งไว้ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่ปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานที่อยู่ระดับมาก คือ โรงเรียนจัดให้มีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสนามที่เหมาะสมกับปลอดภัยสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจรรยา ช่างมล (2550) ที่ได้เสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ดังนี้ โรงเรียนเป็นสถานที่เด็กจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตอยู่วันละไม่น้อยกว่า 6-7 ชั่วโมง เป็นเวลา 3-6 ปี และโรงเรียนก็มีใช่เป็นเพียงที่คุ้มแดดคุ้มฝน มีโต๊ะและที่นั่งตลอดจนอุปกรณ์การสอนเท่านั้น แต่เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเด็กในด้านเป็นตัวอย่างแก่เด็ก สิ่งที่เด็กพบเห็นที่โรงเรียนในระยะยาววัยจะอยู่ในความทรงจำของเด็กไปตลอดอายุขัย ฉะนั้น จึงนับได้ว่าโรงเรียนเป็นแหล่งที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ ความสนใจ ทศนคติ และอุดมคติในชีวิตการเรียน

ต่อไป จนถึงชีวิตการทำงานของเด็กทุกคน และประการสำคัญที่สุดโรงเรียนและลักษณะสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะ จะมีผลต่อสุขภาพพลานามัย และความปลอดภัยต่อชีวิตของเด็กในโรงเรียนตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนนั้นอีกด้วย

1.5 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่ถูกลักษณะ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานที่อยู่ระดับมากคือ โรงเรียนมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสมถูกลักษณะ เพียงพอ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรวิวรรณ ชินตระกูล (2551) ที่ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกลักษณะเกี่ยวกับที่ตั้งและบริเวณโรงเรียนไว้ว่า การตั้งโรงเรียนควรเลือกสถานที่ปลูกสร้างโรงเรียนในที่ที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนปลอดภัย สวยงาม และสามารถใช้น้ำให้เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมสันตนาการให้มากที่สุด ที่มีการสัญจรไปมาสะดวก ไม่ควรห่างไกลจากย่านชุมชนเกินกว่า 2 กิโลเมตร ควรจัดให้มีความปลอดภัยในท้องถนนหลวง ไม่ควรเลือกปลูกโรงเรียนในที่สูง หรือไหล่เขา เพราะอาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย โรงเรียนควรตั้งให้ห่างจากสถานที่ที่มีเสียงรบกวน หรือเสียงรบกวนประจำจนเป็นเหตุรำคาญ เช่น โรงงานที่ใช้เสียง หรือโรงงานที่ทำให้เกิดฝุ่นละออง ได้แก่ โรงงานไม้หิน โรงงานซีเมนต์ เป็นต้น และควรตั้งให้ห่างจากแหล่งน้ำ ที่ทิ้งขยะมูลฝอย และแหล่งน้ำโสโครก ไม่น้อยกว่า 500 เมตร เพื่อให้พ้นจากกลิ่น ฝุ่นละออง และแมลง ตลอดจนถึงสัตว์ที่อาจ

เป็นพาหนะนำโรคและก่อเหตุรำคาญ พื้นดินควรเป็นดินร่วนแห้ง ไม่มีสิ่งทำให้เกิดการสึกกร่อนง่าย สามารถสร้างสวนครัว ทำสวนเกษตรได้เหมาะสม เพราะน้ำซึมได้ง่าย ไม่เป็นโคลนในฤดูฝนควรเป็นที่ระดับสูงพอสมควรน้ำท่วมไม่ถึงหรือสามารถสร้างระบบระบายน้ำได้ง่าย มีน้ำใช้เพียงพอ คุณภาพดี ควรมีต้นไม้ใหญ่บ้าง เพื่อช่วยบังความร้อนและแสงแดดในฤดูที่อากาศร้อนจัด หรือบังลมในที่ที่มีลมจัด มีแสงแดดส่องถึงตลอดวัน มีหญ้าหรือพันธุ์ไม้รักษาหน้าดินให้ชุ่มชื้นพอสมควร และจะได้ไม่เป็นฝุ่นฟุ้งในฤดูแล้ง และควรมีแผนจัดแบ่งบริเวณพื้นดินนอกอาคารให้น้ำดู ควรจัดเป็นสนามเด็กเล่น สนามกีฬา และสวนดอกไม้ ไม้ใบและไม้ยืนต้นโดยพยายามอนุรักษ์ของเดิมที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่น่ารื่นรมย์ เป็นผลดีทั้งด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยและด้านจิตใจ

2. ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติมากกว่าครูทั้งโดยรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในที่ถูกผู้บริหารและครู มีระดับการระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

ซึ่งในมุมมองของผู้บริหารจะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากกว่าครูซึ่งเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ จะสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ครูต้องการหรือสิ่งที่ไม่เพียงพอที่ครูต้องการแสดงออกมาทางความคิดเห็นซึ่งจะน้อยกว่าผู้บริหาร และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านประสิทธิภาพการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะของโรงเรียนอนุบาลเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเขตอำเภอเมืองมีระดับการปฏิบัติมากกว่าครูและผู้บริหารนอกเขตอำเภอเมืองซึ่งเป็นบริบทที่ต่างกัน โรงเรียนในอำเภอเมืองจะมีความพร้อมและมีการแข่งขันด้านต่าง ๆ สูง จึงทำให้ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากกว่าโรงเรียนที่อยู่นอกอำเภอเมือง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 จากผลการศึกษาด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีระดับการปฏิบัติที่มากกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ต่างอำเภอ ทุกด้านทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังนั้นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย โรงเรียนที่อยู่ในต่างอำเภอควรมีพัฒนาและปรับปรุงด้านการจัดสภาพแวดล้อม โดยการศึกษาดูงาน แล้วนำมาพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาของตนเอง

1.2 ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนต่างกัน ซึ่งในความคิดเห็นของผู้บริหารจะมีมากกว่าครู ดังนั้น ผลจากการวิจัยสามารถนำไปวิเคราะห์และนำไปปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้ โดยเฉพาะเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การวางแผน การบริหารจัดการเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งภายในและภายนอก

2.2 ควรศึกษาวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ปฎิคม พงษ์ประเสริฐ. (2550). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียน

เทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองนครนายก. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รวีวรรณ ชินตระกูล. (2551). การศึกษากระบวนการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2551). **หลักสูตรสารานุกรมวิชาชีพครู: เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

อนุชิต จันทศิลา. (2551). การพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนหนองทุ่มวิทยา อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย. มหาสารคาม: สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทาลัยมหาสารคาม.

Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(6): 607-610.